

Emelt érettségi témakörök 2022. 15. tétel

- a) Témakör: Világirodalom
 b) Téma: **Emily Brontë**
 c) 15 tétel. Az elbeszélői hang többszólamúsága Emily Brontë *Üvöltő szelek* című regényében *Üvöltő szelek* (Wuthering Heights) „a XIX. századi angol irodalom legdémonibb műve” – a fordító, Sötér István

Emily Brontë pályaképe

- A három Brontë-testvért együtt tárgyalja az irodalomtörténet, összes művük is közös kötetben jelent meg Nagy-Britanniában
- Anne (1820-1849): *Agnes Grey*
- Charlotte (1816-1855): *Jane Eyre*, *The Professor*
- Emily (1818-1848): *Üvöltő szelek*
- a yorkshire-i lánypártenként nőttek fel Haworth lelkészlakban, anya nélkül – apjuk itt szolgált
- együtt dolgoztak, költeményeket és folytatásos regényeket írtak – csak Charlotte diplomázott le
- A két fiatalabb testvérrel tudóbaj végzett fiatalon, de Charlotte sem volt hosszú életű

Az Üvöltő szelek cselekménye röviden:

- Sivár, szélviharoktól gyakorta pusztított vidéken, Szelesdombon él az Earnshaw család, a közeli barátságos völgyben (Thrushcross Grange-ben) pedig Lintonék
- Earnshaw úr a városból egy sötét bőrű talált kislányt hoz haza egy alkalommal (Heathcliff)
- Fia, Hindley kezdettől gyűlöli, Catherine lánya pedig testi-lelki barátja lesz
- Catherine felnőve Edgar Linton felesége lesz
- Heathcliff három évre elutazik, úgy tér vissza, mint művelt és vagyonos úr, de bosszút forral
- H. kártyán elnyeri az elzúllott Hindley Earnshaw vagyonát és Szelesdomb ura lesz
- Catherine továbbra is vonzódik hozzá, de hú akar maradni Edgarhoz
- A bosszú és gyűlölködés Heathcliff halálával ér véget
- Végül az Earnshaw és a Linton család következő generációjához tartozó fiú és lány egymásba szeret

Heathcliff jellemének alakulása áll a középpontban

- titokzatos, az olvasó számára ismeretlen gyermeki sérülések, sebek korai gyerekkorban – Linton ugyanilyen „titkos korban” szenved, csak az fizikai jellegű, sorvadás
- Hindley – Catherine: gyűlölet és szeretet ellentétének élménye a befogadó családjában
- reakcióképtelen, negatív magatartásformákkal válaszol a szeretetlenségre: gyerekként: dac, lázadás, csavargás, felnőttként: bosszúhadjárat
- Heathcliff egyetlen lapra teszi fel életét: Catherine lelki és fizikai közelségére – a szeretetet ezzel sorsszerűnek tüntetve fel
- Szelesdomb feudális rendje: a gyerek félelme, fázis, vallás, erkölcsű szolgák nevelik a gyerekeket, az erősek és a gyengék hierarchiája megmásíthatatlan – Heathcliff ebben a világban ér a csúcra (megérte?)
- Thrushcross Grange (Lintonék) : ellenpont: otthonosság, család, műveltség, humánus – (látszólag?)
- Ellen Dean – rezonőr, egyedül ő képes átlátni a családtagok helyzetét és lelki viszonyait, akik bizalmukba is fogadják

Catherine szerepe:

- Heathcliff nem tudja Catherine megbocsátani, hogy kilép abból a családi felállásból, amelyben viszonylagos lelki egyensúlyra és egymásra találtak
- Önellentmondásos érzelmek: agresszivitás, ösztönös reakciók, magatartásformák, brutalitás, gonosz intrikák Heathcliff részéről, ugyanakkor: vonzódás, szerelem
- Heathcliff szenvedéséért, lelki megtöretéséért akaratlanul Catherine is hibás, hiszen nem vállalta fel vele a szerelmet, a közös életet
- Heathcliff sorsszerű vétke a kapcsolat tönkretételében: talán a lelke mélyén nem is Catherine-t akarja, hanem a hegemoniát a szelesdombi „feudális” hierarchiában
- C. lánya, Cathy hozza helyre az előző generáció hibáit, amikor Hareton magához emeli (a patriarchális világ felülkerekedése?)

Értelmezés:**A regény stílusa:**

- **Romantikus:** „gothic novel” hagyományai, fordulatosság, több szálon fut, belső és kapcsolati szenvedélyek, valamint a tájbrázolás összecsengése, ellentétek – érzelmek, jellemek + önellentmondásosság
- **Lélektani realizmus is jellemzi:** a szereplők csak részben klisébe illők (pl. züllött Hindley), nagyrészt valódi, összetett jellemek (Heathcliff, Catherine)

A cím

- angol: „süvöltő magaslatok”, Sötér I: „Szelesdomb”
- előrevetíti az érzelmek és természeti erők együttes tombolását

A regény témája

- **a szeretetvágy regénye** – az identitás, az önazonosság, a hitelesség alapja a szeretetkapcsolat
- a szeretet csak részben mint bibliai erény jelenik meg
- az önazonosság megtalálásában segít a könyv, a hit, a Biblia, a magány, az elmélyedés, a tanulás (Lockwood, Deanné, Linton-család, Cathrine is a tudás, a tanulás útján haladva „hagyja le” Heathcliffet)
- ugyanakkor emellé rendeli a valódi földi, emberi igényt – a szerelmet, a baráti szeretetet (Heathcliff, Catherine)
- a Biblia belső erőforrásokat előtérbe helyező tanítása mellé rendeli azt az emberi szükségletet, hogy igényünk van külső támaszra, TÁRSra
- **az emberi viselkedés hármasszögletű:** 1. sorsszerű titkok, öröklődött vonások 2. családi felállás, játszmák, berögzülések, tanult magatartásformák 3. a későbbi emberi kapcsolatok hatása, saját döntések

A társadalmi és természeti viszonyok szerepe:

- vidéki elszigetelődés, magány, minimális fejlődési lehetőség
- befelé táguló világ, a lélek belső valósága kerül előtérbe és a lélek és a természet kapcsolata
- **a természeti környezet hármasszögletűsége:**
- **szirt** (Szelesdomb): erő, magány, ridegség, természetközelség és társadalmon kívülség
- **láp:** ösztönélet, titokzatosság, veszély, társadalmon kívüli szerelem (Heathcliff és Catherine önfelelt együttléteinek színhelye)
- **völgy:** érzelem, humánus, intimitás, otthon,
- **megoldás:** kiegyensúlyozott személyiség, az ösztönvilág és a humánus harmóniája (Cathy)

Elbeszélés:

- **közvetett narráció:** az egyes szereplők tudatán, szavain, nézőpontján átszűrődve jutnak el az olvasóhoz a cselekménymozzanatok
- Lockwood: Szelesdomb új bérlője fokozatosan fedezi fel a múlt titkait – különféle **szövegtípusok:**
- **visszaemlékezések** (elbeszélő szereplők: **Deanné** (nál van valamiféle „igazság”), Isabelle, Zillah, Cathy) – *epikus* stílus
- **napló** (Catherine Earnshaw)
- **levél** (Isabelle Ellen Deannek) – e két utóbbi szövegtípus *lírai* jellegű

A regényszerkezet alapalakzatai:

- **ellentétek:** Linton – Heathcliff (a tanuláshoz való viszony, Catherine-hez való viszonyulás, harc a hegemoniáért), Heathcliff – Hindley (társadalmi szerepek, hierarchia, hatalom)
- **párhuzamok:** Lockwood – Heathcliff (emberkerülés, de Lw visszatál az emberekhez, Hc nem), Catherine – Heathcliff (sorsszerű szeretetvágy), Heathcliff – Catherine szerelme / Cathy – Hareton szerelme (nem összeillő párok)

Időszerkezet:

- **2 év:** kerettörténet: 1801 novembere – 1803 áprilisa: Lockwood ennyi ideig foglalkozik a Linton-Earnshaw család történetével
- **40 év:** Linton – Earnshaw – Heathcliff család története
- **in medias res** kezdés
- e narráció célja: ne maga a cselekmény, hanem a viselkedések mozgatórugói, a lelki motivációk kerüljenek előtérbe
- **időszimbolika** : tél – érzelmi mélypontok, tavasz – az érzelmi hullámváz lecsendesedése

A regényben megjelenő értékek harca:

negatív	pozitív
bosszúvágy, gyűlölködés, intrikák, birtoklás (enyém vagy), anyagiasság, feudális-hierarchikus családmodell, lassú pusztulás	szeretet, összetartozás, kötelesség, lelkiismeret, fejlődés, tanulás, irgalom, jószág, szabadság (szeretlek, de elfogadom az egyéni döntéseidet), életszeretet, jövőkép

A regény tanulsága, hogy a szeretet képes legyőzni a gyűlöletet. A pozitív hozzáállás és az empátia képes kihúzni az ellenérzések méregfogát.

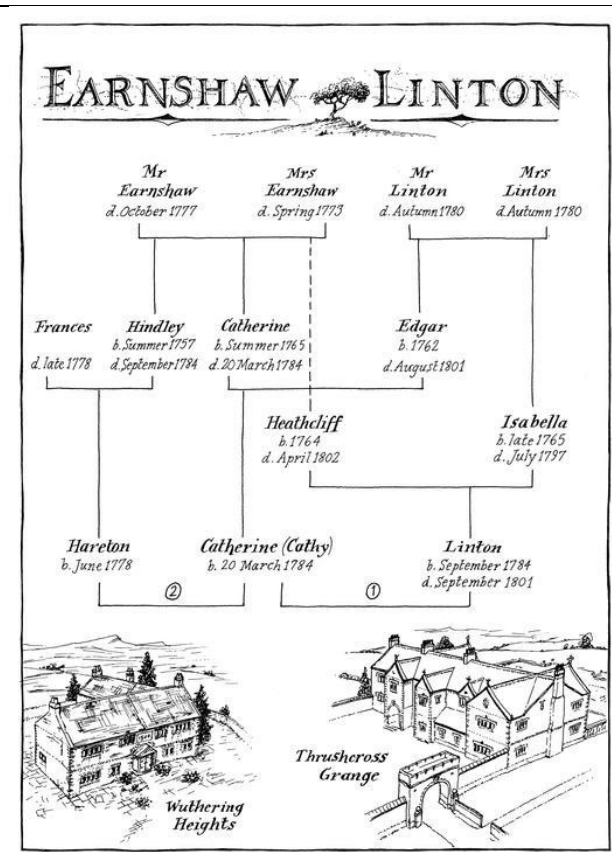
Polifonikus regény (Bahtyin kategóriája)

- a regényszerkezetben a cselekmény különböző szereplők szövegeiből bontakozik ki
- polifónia (gr. polü, phoné 'sok, hang', zeneelmélet)
- Dosztojevszkij *Bűn és bűnhődés* c. regényének elemzése kapcsán hozza létre a fogalmat
- D. regénye 1866-ban jelent meg, később, mint a Brontë-regények
- a nézőpontok pluralizmusa tehát az *Üvöltő szelekben* a XIX. század elején előrevetíti azt a posztmodern gondolatot, hogy nincs egy igazság, egy helyes eszme, gondolat vagy nézőpont
- Bahtyin elméletében a szavakon túl az **intonáció** alakítja a dialógust, azaz a non-verbális, nyelven kívüli mozzanatok – fontossá válik a szavak igazságán túli valóság

Idézet:

Ha a kis Cathy születését és gyermekkorát tekintjük, akkor azt mondhatjuk, hogy az anyjával ellentétben, aki mindvégig szembenállt apjával és az általa képviselt hatalmi renddel, a kis Catherine apja lánya. Születése előtt tulajdonképp az apja hordta ki, hiszen ő tartotta életben az anya testét mindaddig, amíg a terhesség el nem érte azt az időt, hogy a születendő gyermeknek esélye legyen az életben maradásra (hét hónapra született). Ugyanakkor Catherine – mint láttuk – éppen anyja testének feláldozása, megtagadása révén született meg, s ennek végletes kifejezése, hogy az anya a szülés után meg is hal. Az első Catherine testének egyetlen legitimálható funkciója a gyerekszületés volt – legalábbis Linton szempontjából, bár ennek nem tett teljesen eleget, hisz, mint Nelly megjegyzi, Edgar „fájdalma csak erősödött, mikor megtudta, hogy örökös nélkül maradt” (Brontë 1982, 217), hiszen Cathy nem fiú-, hanem lánygyermeket hozott a világra. Tehát Catherine teste „megszóltat” és ellenállt a patriarkális öröklés törvényének, a gyerek megszületése mégis szükségtelenné teszi a „veszélyes” anyai test további létét. részlet Séllei Nóra: *Ismétléskényszer? A második generáció értelmezése* (Emily Brontë: Üvöltő szelek) című tanulmányából

Az idézet értelmezése: A regény két elméleti nézőpontot vonultat fel: a feministát és a patriarchális hierarchiát fenntartót. Heathcliff és Linton a férfi-hierarchia csúcsáért harcolnak, csak más eszközökkel. Catherine ennek az áldozata.

források:

- Világirodalmi kisenciklopédia (szerk. Köpeczi Béla, Pók Lajos), Bp., Gondolat, 1978.
- <https://sulihalo.hu/diak/olvasonaplo-kotelezo-olvasmanyok-roviden/4499-bronte-uvolto-szelek-olvasonaplo-rovid-tartalom-elemzes/>
- <http://www.arkadiafolyoirat.hu/index.php/4-a-no/131-ismetleskenyszer-a-masodik-generacio-ertelmezese-emily-bront-uvolto-szelek>
- Mihail Bahtyin: *A szó esztétikája*, Gondolat, Bp., 1976
- https://azolvasaskalandja.blog.hu/2018/03/24/a_polifonikus_regeny
- <https://lizam04.wordpress.com/2018/02/12/wuthering-heights/>